

Данилишин Н.Й Комунікативні здібності як важливий чинник педагогічної майстерності викладача // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічні інновації в освітньому просторі сучасного вищого закладу освіти » (22 березня 2019 року): Збірник тез доповідей/ За заг.ред.д.екон.н., проф.Камінської Т.Г.- Київ,2019 .- С.11-14.

КОМУНІКАТИВНІ ЗДІБНОСТІ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА

Наталія Данилишин (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»)

Сучасна система освіти в Україні орієнтується на розвиток особистості в соціумі та на підготовку її до життя та праці в ньому. Тому і результати освітніх процесів залежать від ефективної реалізації такого елемента педагогічної майстерності, як комунікативні здібності педагога вищої школи та стилю його педагогічного спілкування [1]. Адже без належної готовності педагогічних працівників до комунікативної діяльності будь-які інші сформовані якості не зможуть проявитися у повній мірі. Комплексний та системний підхід до професійної підготовки педагогів вищої школи спрямовує освітній процес на формування та розвиток базових, основних і предметних здібностей. Результатом такого процесу буде формування загальних комунікативних здібностей особистості викладача, що є сукупністю ключових набутих умінь та знань, інтегрованих характеристикою педагога.

Поняття «комунікації» стало знаковим для розвитку сучасного інформаційного суспільства. Особливо це стосується освітньої сфери, бо ми вступили в нову еру електронного інтелекту й Інтернету. Новітні дослідження доводять нерозривність понять комунікації та інформації. Будь-яка комунікація передбачає передання інформації, а будь-яке оброблення інформації – наявність комунікації. Педагог у своїй комунікативній діяльності використовує

інформацію, яка має певний сенс, яку розуміють студенти. Інформація сприяє обміну думками, почуттями, емоціями, а також є змістовим виразником суспільних відносин. Швидко і правильно сформулювати уявлення про відповідну проблему, визначити адекватні методи і засоби реалізації конкретних цілей, якісно передати інформацію, проаналізувати зворотній зв'язок - це характеризує ступінь володіння засобами комунікації, рівень сформованості комунікативних вмінь та якість комунікативної діяльності педагогів вищої школи.

Поняття «комунікативність» у психолого-педагогічній літературі визначено як сукупність істотних і відносно стійких властивостей особистості, що сприяють успішному прийому, розумінню, засвоєнню, використанню й передаванню інформації. На сьогоднішній день існує розуміння поняття, структури і видів комунікації та комунікативних здібностей. У свою чергу під поняттям здібності розуміють індивідуально- психологічні стійкі властивості особистості, які є визначальною умовою успішності становлення і функціонування її як суб'єкта певного виду діяльності. Тож у синтезі цих двох визначень отримуємо поняття комунікативні здібності.

Наукові підходи щодо визначення поняття «комунікативні здібності» збігаються у відомих науковців А.В.Хуторського, Н.П.Волкової, І.В.Родигіної. Протягом останніх років українськими психологами вивчається питання можливості підвищення комунікативних здібностей педагогічних працівників. Комунікативні здібності розглядається як система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації в певнім полі ситуацій особистісної взаємодії. Комунікативність у спілкуванні має безсумнівно інваріантні загальнолюдські характеристики, і у той же час характеристики, історично й культурно обумовлені. Комунікативність означає готовність ставити й досягати мети в комунікації, а саме: одержувати необхідну інформацію, представляти й цивілізовано відстоювати свою точку зору в діалозі й публічному виступі на основі визнання різноманітності позицій і

поважного ставлення до цінностей (релігійних, етнічних, професійних, особистісних тощо) інших людей [3, с.41].

Ми живемо у світі комунікації, де більшість свого часу людина витрачає на спілкування. Дослідження показали, що близько 70% часу людини припадає на комунікацію: людина пише, читає, говорить, слухає. Жодна людина чи група людей не може існувати без комунікації. Тільки комунікація забезпечує передачу інформації та ідей.

За допомогою синтаксичної (знакової) інформації описують зорові, слухові, смакові та інші сигнали, алгебраїчні, географічні та інші символи (при аналізі педагогічної майстерності — значення та виразність очей, усмішки, зовнішності та ін.). Кількість семантичної (змістової) інформації вимірюють ступенем зміни тезаурусу (словника наукових термінів) під впливом нових фактів, понять, законів, закріплених у пам'яті. Без вимірювання семантичної інформації ефективна комунікація неможлива. Кількість і якість прагматичної (ціннісної) інформації пов'язані з досягненням навчально-виховної мети найбільш економними, оптимальними способами, формуючи при цьому різноманітні відносини: учитель — учень, учень — учитель, учень — навчальний предмет тощо[2].

У процесі педагогічної комунікації інформація виконує педагогічні функції (переконує та спонукає до певної поведінки, коригує моральні, інтелектуальні й комунікативні риси учня).

Розрізняють такі педагогічні функції комунікації:

— інформаційна (реалізується у навчально-виховній діяльності та взаємодії між учителем та учнем);

— пізнавальна (допомагає розумінню й вивченню навколишнього світу, особистості, колективу, себе);

— експресивна (дає змогу доступно, цікаво й емоційно-виразно передавати знання, уміння й навички);

— управлінська (допомагає керувати своєю поведінкою і впливати на інших людей).

У зв'язку з цим комунікативність педагога є професійно значущою за своєю роллю. Звідси, комунікативність — вияв комунікативних якостей, які забезпечують успішну інформаційну взаємодію, що сприяє вирішенню конкретних питань. Комунікативність педагога є суттєвою рисою, сукупністю певних якостей особистості, що сприяють прийняттю, засвоєнню, використанню й передачі спрямованої на навчання й виховання учнів педагогічної інформації. Вона полягає у професійній здатності педагога до спілкування, стимулювання позитивних емоцій у співрозмовника й відчуття задоволення від спілкування.

Таким чином комунікативні здібності є основою діяльності викладача, тому структуру поняття комунікативності можна зіставити із структурою діяльності, до складу якої входять компоненти: усвідомлення потреби; формування мотиву; вибір способу здійснення діяльності; планування діяльності; перелік дій; виконання дій. Отже, комунікативність викладача – це інтегративне утворення особистості педагога вищої школи, що синтезує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні властивості, які обумовлюють прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмета і результату діяльності.

Література

1. Державна програма розвитку України на 2005-2010 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р., №396-р URL: <http://www.mon.gov.ua>.
2. Єгорова І.В. Діалогічна комунікація як важлива складова навчально-виховного процесу сучасної школи / «Наукові дослідження теорія та експеримент 2014» Матеріали десятої міжнародної науково-практичної конференції. Полтава 26-28 травня 2014 р.- Полтава: Полтава:Вид-во «ІнтерГрафіка», 2014.- Т.3. С.88-93.

3. Професійний розвиток педагогічних працівників: практична андрагогіка: Науково-методичний посібник / за заг. ред. В.І. Пуцова, Л.Я. Набоки. К., 2007. 228 с.